

Kiertotalousymmärrys on yrityskentän uudistumisen katalysaattori

6.3.2025

Pehmeät tekijät vauhdittavat kiertotaloussiirtymää Etelä-Pohjanmaalla ja sen yrityskentällä, koska tässä siirtymässä olemme alueena vasta alkutaipaleella. Tiedon jakamiseen, yhteistyöhön ja toimintatapoihin perustuvat pehmeät tekijät luovat pohjan tehokkaalle kiertotaloussiirtymälle. Kiertotaloutta vauhdittavia tekijöitä voidaan jaotella seuraavasti (Tapia, ym., 2021): maaperäiset tekijät, taajamatekijät, kovat tekijät sekä pehmeät tekijät. Viimeisin voidaan jakaa edelleen a) tietoon ja osaamiseen liittyviin tekijöihin sekä b) hallinnollisiin ja yhteiskunnallisiin järjestelyihin. Tässä artikkelissa käsitellään erityisesti tietoon ja osaamiseen liittyviä pehmeitä tekijöitä.

Tämä artikkeli on osa artikkelisarjaa, joka perustuu Askeleita kiertotalouden edistämiseen Etelä-Pohjanmaan aluetoimijoille -selvitykseen, joka toteutettiin Euroopan unionin osarahoittamassa Riihi-hankkeessa. Artikkelisarja löytyy tekstin lopusta.

Tieto lisääntyy ja osaaminen kehittyy, kun aihe kiinnostaa

Askeleita kiertotalouden edistämiseksi -selvitys osoitti, että kiinnostus on kasvanut Etelä-Pohjanmaalla melkoisesti. SeAMKin RIIHI-hankkeessa tehdyssä kyselyssä 73 % aluekehittäjävastaajista, 50 % yrityspäättäjävastaajista sekä 62 % työntekijävastaajista koki kiinnostuksensa vihreää siirtymää ja ympäristöasioita kohtaan kasvaneen viimeisen viiden vuoden aikana. Vastaajia eri ryhmissä oli seuraavasti: 368 työntekijää, 18 yrityspäättäjää sekä 44 aluetoimijaa, 30:sta eri organisaatiosta. Lisäksi huomionarvoista

on se, että nekin yritysvastaajat, joita syystä tai toisesta teema lähinnä ärsytti, kuormitti tai pelotti, tunnistivat kiertotalouden ja kestävyysasiat silti tärkeiksi liiketoiminnan jatkuvuuden näkökulmasta.

Tärkeimmiksi kiinnostuksen kasvattamiseen vaikuttaneiksi tekijöiksi tehdyssä selvityksessä nousivat muun muassa teeman näkyvyys ja tiedon lisääminen sekä mahdollisuudet liiketoiminnan kehittämiseen. Omien vaikutusmahdollisuuksien ja roolien tunnistaminen kasvattaa selvityksen mukaan kiinnostusta kiertotaloutta kohtaan. Kiinnostuksen hyödyntämiseksi ja kasvattamiseksi kaivattiin ns. positiivista ”pöhinää” alueelle. Tämä tarkoittaa mm. monikanavaista näkyvyyttä teemassa, huomiota, edelläkävijäyrityksiä, mahdollisuuksia, tietoa ja taitoa, esimerkkejä ja keskusteluita. Aiheen näkymistä kaikkialla.

Kiertotalouden ja vihreän siirtymän promoamisen kivijalka on aina perustettava tunnistettujen liiketoiminnallisten hyötyjen päälle. Riippumatta siitä, kuinka tärkeiksi yrityspäättäjät kokivat ympäristöasiat itsessään, ratkaiseva motiivi yritysten kehittämiselle oli kuitenkin nimenomaan taloudelliset vaikuttimet. Se on oikeastaan perustavanlaatuinen itsestäänselvyys kannattavan yritystoiminnan ylläpitämiseksi. Tästä syystä kiertotalouden mukaisen liiketoimintaymmärryksen kasvattaminen on tärkeää.

Kiertotalousosaaminen kasvaa esimerkeillä ja täsmätiedolla

Yrityspäättäjiä haastaa kiertotaloussiirtymässä sen koko potentiaalin ymmärtäminen. Tämä johtaa siihen, että on vaikea tunnistaa, mitä kiertotalous voisi oman organisaation näkökulmasta tarkoittaa. Keskusteluista kävi ilmi, että kiertotalouden mahdollisuuksista tunnistetaan ainoastaan resurssien talteenotto tai kiertotaloutta pidetään jopa synonyyminä kierrätykselle. Tämä yleinen harhaluulo estää näkemästä kiertotalouteen liittyviä korkeamman jalostusasteen taloudellisia mahdollisuuksia. Haastatteluissa nousi esiin myös tapauksia, joissa yrityksen toiminta kytkeytyi jo hyvin pitkälle johonkin tiettyyn kiertotalouden mukaiseen liiketoimintamalliin, mutta yrityksessä ei osattu tätä tunnistaa. Yrityspäättäjät kommentoivat kiertotalouden mukaista kehittämistä mm. näin:

- *”Meidän on vaikea keksiä enää parannettavaa. Meillä on ISO14001 –standardi ja olemme vaihtaneet ledeihin”.*
- *”Ei tiedetä, mitä yrityksessämme kiertotalous voisi olla”.*
- *”Tunnistimme tehneemme kiertotaloutta jo 20 vuotta vasta kun osallistuimme mukaan hankkeeseen.”*
- *”En oikeastaan tiedä, mitä se (kiertotalous) tarkoittaa.”*
- *”Ei uskalleta panostaa, koska ei välttämättä ymmärretä kestävän kehityksen liiketoiminnallisuutta tai markkinoiden arvoa.”*

Myös aluetoimijat tunnistivat noin 20 kiertotalouden liiketoimintamallista vain muutaman. Liiketoimintamallien tuntemusta tulisi siis kasvattaa myös yrityskentän kehitystoimijoiden keskuudessa. Tällöin alueella tarjottavia tukipalveluita, koulutustoimenpiteitä tai toteutettavia hankintoja voidaan vasta suunnitella siten, että ne aidosti ohjaavat alueen kiertotalousliiketoiminnan kasvua. Pahimmillaan yrityskehittämisen rahoitustilanteessa molemmilla osapuolilla voi olla haasteita tunnistaa ja/tai sanoittaa kehittämisratkaisun kiertotalous- ja ympäristövaikutuksia, jolloin vaarana on, että rahoitukset (rahoittajat) ja rahoituksen tarvitsijat (yritykset) eivät kohtaa.

On hyvin selvää, että vaikka kiinnostusta löytyy, moninaisten soveltamismahdollisuuksien tunnistaminen ja

kehittäminen vaatii lisätietoa ja -koulutusta. Kaikissa vastaajaryhmissä korostui hyvin vahvasti esimerkkien tarve asennemuokkauksen vahvistamiseksi, hyötyjen tunnistamiseksi ja kehittämistyön edistämiseksi. Myös veturiyritysten vaikutus, tuki ja esimerkki on tärkeää etenkin alueen pienemmille alihankintayrityksille. Selvityksen perusteella konkreettisia case-esimerkkejä tarvitaan yksittäisten yritysten kiertotalouden mukaisen liiketoiminnan kehittämisen lisäksi myös siitä, miten alueen toimijat ovat konkreettisesti auttaneet tai voivat auttaa yrityksiä.

Esimerkkien lisäksi toinen selvityksen vastauksissa korostuva tarve on täsmätieto. Tämä tarve syntyy kroonisesta kiireestä ajassamme ja siitä, että teemaan liittyvää tieto on hyvin hajallaan ympäri maailmanlaajuista verkkoa. Lisäksi uutta tietoa tulee yhtä nopeasti kuin sitä vanhenee. Kaikki vastaajaryhmät toivovat saavansa ainoastaan oman työnsä kannalta oleellisen täsmätiedon helpottamaan resurssipaineita. Tämän tarpeen ja siihen vastaamista haastaa se, että kysyttäessä ei kuitenkaan osata vastata, mitä tämä kaivattu täsmätieto on tai keneltä sitä halutaan. Selvää on kuitenkin se, että jokaiselle vastaajalle tämä kaivattu täsmätieto tarkoittaa eri asiaa, riippuen omasta työstä ja sen kohderyhmästä. Tässä asiassa esimerkiksi jotkut toimialajärjestöt ovat olleet aktiiviisia ja pyrkineet tuottamaan kohdennettua tietoa ja koulutusta toimialakohtaisesti.

Viestinnän moninainen rooli on kriittinen siirtymän katalysoimisen kannalta ja sen tärkeys erottui myös selvityksen vastauksissa. Lisäksi korostuivat viestinnän luotettavuus, faktapohjaisuus ja mitattu tieto. Viherpesu aiheuttaa epävarmuutta sekä viestin vastaanottajalle että sen tahaton käyttö viestijälle. Pahimmillaan ei uskalleta viestiä mitään, kun ei olla varmoja voiko jostain kestävään kehitykseen ja ympäristöasioihin liittyvästä viestiä. Osaamista tarvitaan tähänkin.

Myös osallistaminen ja vorovaikutus korostui esimerkiksi joissain työntekijävastauksissa, mikä laajentaa yrityksen viestinnän kaksisuuntaista roolia. Moni haluaisi vaikuttaa oman työnsä kautta. Vastaajaryhmät toivoivat tiivistä ja selkeää viestintää sekä riittävää toistoa.

Mikäli haluat lisätietoa, voit tutustua tarkemmin Askeleita kiertotalouden edistämiseksi Etelä-Pohjanmaan aluetoimijoille -selvitykseen. Selvitys, tämä artikkeli ja artikkelisarja on tuotettu osana SeAMKin toteuttamaa ja Euroopan Unionin osarahoittamaa RIIHI – Resurssiviisaat verkostot Etelä-Pohjanmaalla -hanketta.

Artikkelisarjan aikaisemmin ilmestyneet osat ovat

1. Mitä ne kiertotalouden mahdollisuudet yritykselle olivatkaan?
2. Mistä löytyvät Etelä-Pohjanmaan askelmerkit kiertotalouteen?
3. Kiertotaloudessa alueella on väliä – ja kaikkia tarvitaan
4. Kiertotalouden haasteet ja mahdollisuudet muodostavat melkoisen vyyhdin
5. Luonto tarjoaa Etelä-Pohjanmaalle mahdollisuuksia kiertotalouteen
6. Paikallinen hankinta edistää kiertotalouskyvykkyyttä Etelä-Pohjanmaalla
7. Etelä-Pohjanmaan kiertotalousinnovaatiot syntyvät alueen kulttuurista ja käytännön mahdollisuuksista

Krista Mäki
SeAMK

Heli Hietala
SeAMK

Kirjoittajat työskentelevät SeAMKissa kestävän liiketoiminnan asiantuntijoina

Lähteet

Tapia, C., Bianchi, M., Pallaske, G., & Bassi, A. M. (2021). Towards a territorial definition of a circular economy: exploring the role of territorial factors in closed-loop systems. European Planning Studies, 29(8), 1438–1457. https://doi.org/10.1080/09654313.2020.1867511